

THEACHING SPECIFIC KNOWLEDGE OF MUSICAL INSTRUMENTS THROUGH CREATIVE TASKS IN PRIMARY SCHOOL AGE⁵⁴

Pr.Assist. Prof. Petya Stefanova, PhD

Department of Bulgarian Language, Literature and Art,

University of Ruse

Phone: +359 896 820470

Email: pstefanova@uni-ruse.bg

Abstract: *The paper focuses on a comprehensive approach for presenting specific information about musical instruments to primary school students. The stimulation of children's imagination is a pre-requisite for the development of long-term impressions, knowledge and interest in music and musical instruments. The paper examines the use of thematic music material as a basis and a starting point for suggesting a set of creative games and tasks covering all curriculum topics. The proposed approach allows for the acquisition of knowledge about the specific sound characteristics of musical instruments and musical terminology in an original and accessible way. Their implementation in the primary school classroom is presented through learners' direct participation in the music education games and creative tasks.*

Keywords: *Music education, musical instruments, primary school education, music educational games, creative music tasks, experimental practices of music education.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Изучаването на **музикалните инструменти** е заложено в учебната програма по музика в начален курс на обучение (общообразователна подготовка) още от първи клас. Сред очакваните резултати като следствие от обучението в цитираните учебни програми се посочват: разпознаването им по външен вид и тембър; подбиране на подходящи определения за тембъра на класически и народни инструменти; знания за принципа на звукоизвличане на различни групи инструменти. В първи клас като ново понятие е заложена групата на **ударните инструменти**; във втори клас – **струнни инструменти**; в трети – **духови инструменти**, а в четвърти – **клавишни инструменти**. В тематичен раздел **музикални инструменти** за четвърти клас се посочват сред очакваните резултати: разпознаване по външен вид и тембър изучаваните инструменти; познаване принципите на звукоизвличане при ударните, струнните и духовите инструменти и отнасяне на изучаваните инструменти към съответната група; разграничаване на народните инструменти от останалите. В настоящата статия фокусът е върху преподаването на класическите музикалните инструменти.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Усвояването на специфична информация за музикалните инструменти изисква комплексен подход. Основната теза на авотра е, че представянето на специфична информация за акустичните принципи на музикалните инструменти във връзка с материала, от който са направени. „Основните акустични аспекти на всеки музикален инструмент включват физическите параметри и пространственото поведение на излъчвания от тях звук. Те могат да се обобщят в няколко категории, описващи отделни аспекти на акустичното присъствие – честотна характеристика, динамика, характеристика на насоченост“ (Стефанов, 2017, с.48), предшествениците им по отношение на историческото развитие на музиката и др.

⁵⁴ Докладът е представен на конференция на Русенския университет на 29 октомври 2021 г. в секция Изкуствознание с оригинално заглавие на български език: ПРЕПОДАВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИ ЗНАНИЯ ЗА МУЗИКАЛНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЧРЕЗ ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТВОРЧЕСКИ ЗАДАЧИ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ.

е възможно да се представи на учениците в начална училищна възраст по достъпен начин и с атрактивни методи.

Един от методите, който се предлага за целите на усвояване на трайни и специфични знания във връзка с музикалните инструменти е *мисловната карта*. В този вид интерактивен метод „водещо е активното учене (active learning), важно за идеите на съвременното образование. Чрез активното учене обучаемите със собствени сили достигат до знанията“. (Цанков, Душкова, 2020, с. 28). Мисловната карта предизвиква интерес у обучаемите, поради редица предимства като креативност, атрактивност, занимателност, съчетание между логически свързана и синтезирана информация с артистичност. С оглед спецификата на проблематиката, свързана с музикалните инструменти и възрастта на учениците се предлага съвместно изработване на мисловна карта на учителя с учениците. Технологиите на изработване се предхожда от запознаване на учениците с идеята на метода и основните принципи. Условие за успешно ориентиране е демонстрацията от учителя на предварително изготвена от него карта, като едновременно се изяснява броя на разклоненията и подтемите, които учителят предлага да се включат. Като следваща стъпка се задават задачи за самостоятелно търсене от учениците с посочени източници, достъпни за тях. Уточняват се необходимите материали и време, в което ще се пристъпи към самото изготвяне на мисловната карта. Разясняването на смисъла на метода е от особено значение за мотивацията на учениците. За успешната реализация е важно да се разяснят предварително и по достъпен начин специфичните термини, с които ще се работи, както и посоката, в която учениците ще разширяват знанията си чрез самостоятелно търсене на информация. Препоръчително е методът да се приложи с ученици от четвърти клас, тъй като изброените категории инструменти са вече познати и могат да се надграждат знанията, както и да се прилага по-свободно асоциативното мислене, чрез натрупване до момента знания и звукови представи.

При по-малките ученици се предлага творческата задача – *мелодизиране на гатанки, свързани с музикалните инструменти*. Стимулирането на песенното музикално творчество чрез импровизиране на мелодии е доказан в практиката метод за стимулиране на музикалността чрез активна творческа изява на учениците. Ползите от вокалното музициране чрез импровизация са много: развитие на музикалния слух; възприемане на музикалната фраза като завършена и/или незавършена музикална мисъл (част от процеса формиране на ладов усет), осъзнаване на връзката между речевата интонация и музикалната чрез директен слухов и вокален опит; стимулиране на желанието за комуникация и активността на учениците и не на последно място – провокиране на тяхната артистичност. От особено значение за успешната реализация е подбирането на подходящи гатанки, представящи музикалните инструменти. Този интердисциплинарен подход може да бъде съчетан с демонстрация на онагледяващи изображения и разказ от учителя на любопитни факти за всеки от представените музикални инструменти, на достъпен език и по занимателен начин.

Стимулирането на *творчество чрез творчество* е подход, който цели вдъхновяването на учениците и мотивирането им за активно участие в творческия процес като условие за натрупване на трайни впечатления и знания чрез вокално-изпълнителска дейност. Като песенен материал се предлагат авторски композиции по текст на Атанас Цанков „Концерт в гората. Приказка в ноти“ от поредицата „Във вълшебната гора“ (Цанков, Стефанова, 2021). Увлекателните, хумористични текстове на песните, в съчетание с мелодична линия, подчертаваща характеристиките на отделните класически музикални инструменти във всяка от осемте песни, дава възможност на учениците от начална училищна възраст да възприемат някои от основните белези на музикалните инструменти като технически възможности, темброви характеристики, място сред останалите музикални инструменти и т.н. За тази цел е от съществено значение да се акцентира върху връзката между характеристиките на приказния герой и конкретния инструмент, който всеки един от тях представя. Освен илюстрациите в книгата могат да се предложат на учениците и подходящ визуален материал,

който също е обвързан с увлекателен разказ от учителя. По този начин ученикът не се натоварва със суха теория и абстрактна информация.

След своеобразния анализ и изпълнение на песните, с учениците може да се подходи към творческия процес – **създаване на музикална приказка**. Връзката между песните е възможно да се изгради чрез представяне на всеки от изпълнителите на инструмента, който даден герой изпълнява в стихотворението, още преди началото на всяка песен. Учениците могат също така да оформят свързващи диалози, в които се представя произхода на конкретния инструмент. Подходящо е да се включи кратка и достъпна информация за някои от именитите виртуози на българската и световната сцена. Задача с творческо решение е също подборът на музикални изпълнения за всеки от инструментите преди представянето му чрез песенния материал.

Представената многокомпонентна задача е пример за натрупване и разширяване на знанията за музикалните инструменти поетапно и чрез творчество, инспирирано от творчеството на преподавателя.

Театрализирането на описания подход *творчество чрез творчество* се явява естествено продължение и кулминация на творческата изява на учениците. С висока степен на креативност е **прилагането на театър на сенките**, който би следвало да е познат на учениците още от трета-четвърта група в детската градина. Поради технологията на разиграване, този подход е подходящ и в онлайн среда на обучение. „Необходими са: екран от полупрозрачна хартия, отчетливо изрязани черни плоскостни персонажи и ярък източник на светлина зад тях, благодарение на който фигурите хвърлят сянка. Показът трябва да се съпровожда със съответното озвучаване“ (Велева, 2013, с. 228). За конкретен музикален материал, с оглед ярко изразените персонажи и песенния материал, се предлагат песните в книгата „Концерт в гората. Приказка в ноти“. Технология и място в цялостния процес: финална част от многокомпонентната творческа задача – след разучаване и художествено изработване на песенния материал, представяне на всеки от инструментите по описания начин и обогатяване с тематична художествена реч и подходящи диалози между героите.

Интердисциплинарността на задачите, както и творческия аспект във всеки етап от подготовката гарантира активната позиция на ученика, демонстриране на артистични умения и възможност да участва в създаването и реализирането на проект, като съавтор на крайния продукт и изпълнител.

Връзката между развитието на тембровия слух и обогатяване на речта на ученика е осъществима в следващата творческа задача: **съчиняване на приказка по конкретни музикални примери**. В тази творческа задача авторът предлага учениците да се разделят по групи, като на всяка от тях се представят кратки музикални откъси, които представляват даден музикален инструмент. В зависимост от възрастта на учениците – броят и инструментите са различни, според заложените в учебната програма и усвоения материал до момента. Технологията на провеждане (препоръчително) е следната: след прослушване на примерите, те се разпознават и назовават от учениците под формата на музикална гатанка. За всяка от групите примерите са различни, като броят им обикновено е от три до пет. Разяснява се задачата, като се обяснява, че приказката може да бъде фантастична, хумористична, вълшебна, за животни и др. Добре е учителят да има подготвен пример, който да представи и да уточни, че музикалните примери са водещи. Следва анализ на предложените инструменти – кога могат да прозвучат (обзор на известните в изпълнителската практика места), с какви произведения ги свързване май-често (изброяване на познати жанрове по асоциативен път), какъв е техния „глас“ (описание на тембровите характеристики и осъзнаване на тембъра като едно от водещите изразни средства), какви асоциации пораждат (словесен израз на собственото уникално преживяване). След изпълнение на всички или част от стъпките се преминава към изпълнение на творческата задача. При представянето на приказката е добре едновременно да прозвучават музикалните примери, което гарантира уместното им и съзнателно включване. След представянето на всяка от групите е от съществено значение обратната връзка с учениците, където могат да споделят къде са срещнали трудност и какво

още биха искали да знаят за музикалните инструменти и тяхната употреба, за да могат да ги свържат още по-умело в подходящ контекст.

Чрез тази творческа задача знанията за музикалните инструменти и свързаната с тях изпълнителска практика, конкретни изпълнители и жанрове се затвърждават, а стимулирането на учениците чрез творчество провокира придобиването на специфични знания и слухов опит. В някои случаи той е доста по-разширен от предвиденото за конкретната възраст на учениците, тъй като в процеса на творчеството това може да се осъществи с желание и интерес.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Преподаването на специфични знания за музикалните инструменти в начална училищна възраст може да се осъществи в хода на творческия процес. Едно от най-големите предизвикателства пред учителя е непрекъснатото разширяване на методите на преподаване и лична творческа инвенция. Идеята усвояването на знания да се разгледа като творчески процес е основен мотив за търсенето на разнообразни методи и подходи, чрез които се цели стимулиране желанието на ученика за самостоятелно търсене на допълнителна информация, активизиране на способността за анализ, синтез, представяне на нова информация и изграждане на логически връзки между на пръв поглед отделни области на знанието. „Що се отнася до ефективността на екипната работа по осъществяване на творческа задача, основни са няколко момента: свободата на творческата мисъл, спонтанността, инициативата, взаимното доверие, уважение, приемане, толерантност и разбиране в екипа“ (Пенева, Н, В. Донева, 2018, с. 24). От друга страна, чрез предложените творчески задачи се разглежда дълбочината на личното преживяване с помощта на възприемане, преживяването на богата палитра от емоции, посредством включване в изпълнителска практика чрез предложения авторски песенен материал и артистична изява. Основен акцент в статията е *стимулирането на творчество чрез творчество*, което е представено като многокомпонентна творческа задача. Всеки от етапите стимулира творческата активност по различен начин, с различни средства, като целта е да се постигне цялостно израстване на личността на ученика, като едновременно с това се реализират на практика задачите на предмета музика в началното училище.

Докладът отразява резултати от работата по проект № 2021-ФПНО-01, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.

REFERENCES

Kotzian, R. (2016). Das Orff-Schulwerk neu entdecken. Spielstucke und Unterrichtsmodelle. SCHOTT MUSIC GmbH & Co. KG, Mainz.

Кузнецов, Л. А. (1989). Акустика музыкальных инструментов. Легпромбыт издат. Москва.

Peneva, N., V. Doneva (2018) Creative out-of-class work in a team complete learning: open, adaptive, mobile. In: Proceedings of university of Ruse, volume 57, book 6.4., pp.22-26. (Оригинално заглавие: Пенева, Н., В. Донева (2018) Творческата и извънаудиторна работа в екип - пълноценно учене: отворено, адаптивно, мобилно. В: Научни трудове на Русенски университет. Русе: Том 57. Серия: 6.4. с. 22-26.

Stefanov, P. (2017). General acoustic features of string instruments. Proceedings of University of Ruse. Volume 56, book 6.3. pp. 47-51. (Оригинално заглавие: Стефанов. П. (2017). Общи акустични особености на струнните музикални инструменти. В: Научни трудове на Русенски университет. Русе: Том 56. Серия: 6.3. с. 47-51.

Tsankov, A., P. Stefanova, S. Radkova (2021). Concert in the forest. Fairytale in notes. Foit, Sofia. (Оригинално заглавие: Цанков, А., П.Стефанова, С. Радкова (2021). Концерт в гората. Приказка в ноти. Фют, София).

Tsankov, S., M. Dushkova. (2020) Implementation of minf maps in interdisciplinary training. In: Proceedings of University of Ruse, volume 59, book 6.1. pp. 28-34. (*Оригинално заглавие:* Цанков, С., М. Душкова (2020). Имплементиране на мисловни карти в интердисциплинарното обучение по информационни технологии и литература. В: Научни трудове на Русенски университет. Русе: Том 59, серия 6.1. с. 28-34).

Veleva, A. (2013). Game Pedagogy. MEDIATEH – Pleven. (*Оригинално заглавие:* Велева, А. (2013). Педагогика на играта. МЕДИАТЕХ – Плевен).